

ERDELYI ÉLET

Tartalom!

A kir. ügyészség erélyes vizsgálata a villanygyár árdragítási ügyében

A Polgári Blokk megszervezésének eszméje Aradon is általános tetszéssel találkozik

Szép volt a Magyar Bál,
lássuk az elszámolást

Nem ismerem az anyámat
Egy elsodort anya másfél évtized után megtalálta gyermekét

Finita la commedia! — Botránypörbe hulladt egy strandszerelem

Aradi urileány kálváriás utja az érettségitől a bucarestii csavargótelepig

A minisztertanács nem tárgyalta, csupán levette a napirendről az Astra-gyár ügyét

Közvetítő kizárásával szerezze be a város az új autóbuszokat

»Loptam, mert kirugtak az állásomból!«
— mondja Pali gyerek, akinek visszaadta szabadságát a bíróság

Képes színház- és filmélet rovat

Szegesvári szövetgyár vezérképviselője:
Vajda Béla
A R A D,
No. 1
Str. Alexandri

Bul. R. Maria

Legközelebb bemutatásra kerül a világ mindenek felett álló hangosfilmje:

CAESAR

A Kereszt jegyében

Grandiózus hangosfilm két részben, 15 fejezetben. — Rendezte **Cecil B. de Mille**, a „Tízparancsolat és a „Királyok Királya“ rendezője. — A 10.000 szereplő élén:

NERO, a legkegyetlenebb Caesar, a leg-hatalmasabb császár
POPPAEA, Nero hitvese, a császárság legszebb asszonya
MARCUS SUPERBUS Róma prefectusa, legdaliásabb harcos, a legszebb férfi
MARCIA, a keresztény leány, aki él az eszméért és meghal a hitéért.....
DACIA, az élvhajász hetaera

Charles Laughton
Claudette Colbert
FREDRIC MARCH
ELISSA LANDI
Vivian Tobin

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Az egyes szám ára 20 lei
Magyarországon 60 fillér
Jugoszláviában 5 dinár
Csehszlovákiában 4 c. k.
Amerikában 1 évre 6. d.

.....
Előfizetési árak egy évre: vála-
latoknak, nagykereskedőknek és
külföldre 1000 lei, magánosoknak
600 lei, nyugdíjasoknak, köz-
tisztviselőknek 300 lei.

.....
Orvosi hírek: hasábonként 50
lei. Gyászjelentések: egész ol-
dal 4000 lei, féloldal 2000 lei.
.....

Megjelenik minden hó 1-én, 11-én és 21-én. Hirdetések közvetlenül a ki-
adóhivatalhoz küldendők be, vagy bármelyik hirdető iroda útján is fel-
adhatók. A hirdetések díja szövegoldalon 8 lej, hirdetés oldalon 6 lej, —
szövegoldalón 6 lej négyzetcm.-ként. Nyilttér rovatban 50 lei, szövegközi
részben 32 lei a sordij. Ünnepi számokban a hirdetések és egyéb közle-
mények ára 50 százalékkal magasabb. Amely közlemények végén szorzó-
jel (x) van, fizetett közlemények vagy kiadóhivatali hírek.

Szerkesztőség: v. Szent László-ucca 2. — Telefon 520.

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—10-ig, d. u. 4—6-ig. ARAD.

Kiadóhiv. és nyomda: v. József-fhg-u. Csanádi-pal.

Fényképes igazolványokkal ellátott tudósítók és kiadóhivatali megbízottak: Bucureşti, Cluj, Timişoara, Oradea, Brasov, Satu-Mare, Tg-Mures

A kir. ügyészség

erélyes vizsgálata a villanygyár árdrágítási ügyében — A vizsgálóbíró bekérte a várostól az összes szerződéseket és jegyzőkönyveket

(Arad.) A villanykérdés ma Arad univerzálisan mindenkit érdeklő, igen közletről érintő problémája. Ott ég ez a kérdés a redukált közvilágításu uccák leoltott kandelláberei felett, ott virraszt a magánlakások, az

üzlethelyiségek szobáiban, a kifizetésű magántisztviselő, a nevésegesen csekély jövedelmet jelző számok között. családapák álomtalan éjszakáiban. Ma mindenki tudja már Aradon, hogy az aradi villanygyár irgalmat nem ismerő kizsákmányolási üzletpolitikájának minden rendelkezésre álló

törvényes eszközzel véget kell vetni, mert ha ez így megy továbbra is, mint ahogyan már tizennégy esztendő óta lehetett, — minden kereskedő, minden iparos, magánvállalkozó, szabadfoglalkozásu, közhivatalnok és magántisztviselő csakis a villanygyárnak kereshet, másra már nem is juthat egy banija sem a redukált keresetéből.

A villanygyár persze hallgat, mintha nem venne tudomást a körülötte zajló eseményekről. A villanygyár urai abban a hiszemben élnek, hogy az aradi napisajtó drága pénzen vásárolt hasábjai alkalmasok lesznek arra, hogy a tömegek érdeklődését eltereljék és az egyszerű tényeket a legnagyobb nyilvánosság előtt hamisíthassák meg. Meg kell állapítanunk, hogy

az ország egész sajtója benne vergődik már az elektromos áramtermelő vállalatok országos kartelljének aranyos hálójában

és ez a háló itt feszül az aradi sajtótermékek műhelyei felett is, rákuszott a kattogó írógépek finomművü karjaira, —

hogy torzítva születhessék meg belőlük az aradi villanygyár urainak tetsző, általuk általánosan kialakított gondolat... Vezércikkeket és hasábos riportokat olvashattunk szinte napról-napra arról, hogy milyen jó is az, hogy nem közüzem a villanygyár, mennyivel jobban jön ki emiatt a fogyasztó.

Igyekeztek beléknk magyarázni, hogy a szájalomraméltó villanygyár maga is gondokkal küzd, merthiszen földi hatalom annál olcsóbban, mint ahogyan az aradi villanygyár csinálja, áramot nem állíthat elő. Az üzletnek és a cirkuszi mutatványokra kényszerített logikának ezeket a döbbenetesen prostituált megnyilatkozásait minden higgadtan gondolkodó ember a legnagyobb megbotránkozással olvasta, merthiszen akármilyen lesújtó, lekicsinylő véleménnyel vannak olvasóikról az aradi lapkiadók, — az Isten szent szerelmére csak nem gondolják egy pillanatig is, hogy épeszü ember hitelt adhat a hosszú hasábokon verejtékesen feltálatlalt hazlandzsáiknak...?

„Vannak még bírák Berlinben“ — mondotta az egyseri porosz paraszt. Fűzzük hozzá:

van még nyomtatott betű Aradon is, amit nem sikerült prostituálnia az aradi villanygyár titkosan is vesztegető üzletpolitikájának.

Az Erdélyi Élet már évekkkel ezelőtt, a viszonyok újabb roszshullámu fordulásának idején

legelsőnek kongatta meg a vészharangot a villanygyár uzsorapolitikájának miatt és azóta is szakadatlan, hátrálást és meghunyászkodást nem ismerő akarattal minden eszközt és alkalmat megragadtunk arra, hogy egyre jobban, egyre mélyebben behatoljunk az aradi villanyáram áralakulásának szakmai titkaitól kezdve egészen addig, ahol a gyár uzsorapolitikája arra kényszeríti a csökkent teherbíróképességű városi polgárt, hogy vagy másik városba költözzék, vagy pedig lemondva az elektromos világítási áram primitív kulturszükségletéről, visszatérjen a gyulékony petroeuumlámpához, vagy miligyertyához, ha történetesen nincs pénze, vagy hitele egy modern petrolgázlámpa beszerzésére.

Minket azoknak a kereskedőknek, azoknak az iparosoknak, vendéglősöknek sorsa érdekel ma is, akik már frontot alakítottak a villanygyár uzsorapolitikája ellen: azoknak a kiségzisztenciáknak sorsa érdekel, akik három részletben sem tudják kifizetni legjobb akaratuk mellett sem a villanygyár számláit. Számunkra mindig többet ért az Erdélyi Élet izmos olvasótáborának ragaszkodása és becsületes előfizetői támogatása a villanygyár üzleti összeköttetésénél és ez a ragaszkodás mellettünk, amely egyben a tömegeknek az igazság melletti ragaszkodását is jelenti, adott és ad erőt számunkra további küzdelmeinkre is.

Amint olvasóink előtt ismeretes, ha nem is írta meg a napisajtó és gondosan elhallgatta az ugynevezett országos kisebbségi sajtó is,

az Erdélyi Élet szerkesztőségének feljelentésére Vulpe Constantin aradi királyi főügyész az eléjertart adatok alapján haladéktalanul erélyes vizsgálatot vezetett be az aradi villanygyár üzletpolitikájának felülvizsgálására.

A királyi főügyész rendeletére az egész ügykomplexum vizsgálatának lebonyolítását Tiplea Sándor vizsgálóbíró vette kezébe, aki azonnal megkezdte a kihallgatásokat. Az Erdélyi Élet határozott lépése Aradváros nagyközönsége előtt, amely félre nem érthető kommentárokkal kíséri a fizetett sajtóközlemények gyakori megjelenését, osztatlan tetszést és megalégedést keltett és ez a tény oka annak a hatalmas, egyre növekvő érdeklődésnek, amelyet Arad egész polgári társadalma tanúsít a vizsgálat várható eredményei iránt. Az Erdélyi Élet szerkesztősége ezért határozta el, hogy az aradi királyi ügyésznél, valamint a vizsgálóbírónál ismertetett adatainkat a vizsgálattal párhuzamosan nyilvánosságra is hozzuk, ezzel is dokumentálni kívánva, hogy mi nyílt kártyákkal kívánjuk megakadályozni azt az óriási hazardjátékot, amelyet a villanygyár hatalmas, de uzsora nyereségeinek biztosítására éveken, évtizednél több ideje folytat a város nagyközönségének bérére. Adatainkat tehát összefüggő sorrendben alább adjuk közre:

A jelenlegi villanygyár jogelődje, a budapesti érdekelt-ségű Ganz Villamossági Rt. egykori igazgatósága 1897-ben oly értelmű szerződést kötött Aradváros akkori vezetőivel, hogy ötven éven át a gyár érdekelttségét illeti Arad területén minden áramfogyasztási jövedelem, valamint a villanyfelszerelések fővezetékének lefektetési joga. Ezzel szemben, ötven esztendő leforgása után a gyár a város tulajdonába száll automatikusan át. Az alapszerződés egyben kimondotta, hogy

az áram egységárának mindenkor olcsósága érdekében, legalább ötéves periodusokban, a gyár köteles a kor színvonalán álló legmodernebb elektromos berendezésekkel tökéletesíteni a gyárüzem felszerelését; ezenfelül pedig kötelesek oly módon határozni meg az egységárakat, hogy azok minden időben az általános gazdasági helyzetnek, a kereseti lehetőségeknek és az áralakulásoknak arányosan megfeleljenek.

Az impériumváltozás után a Ganz Villamossági Rt. jogutódja, az aradi villanygyár jelenlegi érdekelttsége, nyolcmillió koronáért vette át a fenti szerződéses kötelezettségekkel együtt az aradi villanygyárat, teljes felszereléssel. Nyolcmillió koronáért kapták meg az egész gyárat és a szerződést, amely számukra hatalmas üzleti lebetőségeket tartott fenn

akkor is, ha tisztességes kereskedelmi alapon, a szerződés rendelkezéseit respektálva vezetik tovább az üzemet. De nem ez történt. Amint többször is szóvátettük már e hasábkon, mielőtt a királyi ügyészhez terjesztettük volna fel megállapításainkat, a villanygyár új érdekeltsége azóta, hogy átvette a telepet, a gépeket, a vezetékeket és a város egész, egyre gyarapodó fogyasztóközönségét,

egyetlen egy banit sem investált, szerződéses kötelezettségének megfelelőleg a gyárüzem modernizálására.

Az aradi villanygyár felett nyomtalanul zajlott le a modern technikának egy örült tempóju fejlődést hozó tökéletesülése: ugyanazzal a berendezéssel dolgoznak ma is, mint amit anno XIX. század a budapesti Ganz-gyár szerelt fel.

Képzeltető, hogy milyen óriási lelkiismeretlenség kell hozzá, hogy a város jövődöbeli vagyonát ily módon tegyék tönkre. Nem kell hozzá senki részéről különösebb technikai felkészültség, hogy mindenki belássa:

1947-re, amikor a szerződés lejár, a villanygyár csupán ócskavasat fog átadni a városnak az egykor komoly értéket reprezentáló gépek helyett.

Ezek a gépek legfeljebb muzeális értéket fognak jelenteni, de többet semmit. Ezzel szemben mi történt: a villanygyár volt az, amely cinikusan azt kommunikáltette, hogy azért nem investál, hogy ne keljen drágítania az áramot. Kinek mondotta ezt? ... Ki hiszi el, hogy a modern technika csak azért termelt ki tökéletesebbnél tökéletesebb áramfejlesztő gépeket és eljárásokat, hogy drágábbá tegye a termelvényét? ... A villanygyár ostoba fajankóknak képzelte és hiszi a fogyasztóit, akik mindent elhisznek és

közben az igazgatóság a leglelkiismeretlenebb módon zsebelte be a milliós tantiémekeket a milliós fizetések felül — egy jövődöbeli közvagon kárára, egy egész város lakosságának terhére.

A konjunkturális évek hanyatlása után, amikor rohamosan zuhanni kezdtek az elsőrendű fogyasztási cikkek árai, a villanygyár urai jónak látták, hogy új pótmegállapodást illesszenek a várossal szemben fennálló, átöröklött alapszerződéshez. Dr. Anghel István polgármestersége alatt sikerült is az akkori városvezetőség érthetetlen magatartása folytán egy újabb megállapodást nyelbeütniök, amelynek értelmében a villanyáram egységárát 16 lej 50 baniban, plusz 50 bani pótitételék, tehát 17 lejben állapították meg. A fogyasztóközönség már akkor is, amidőn ez megtörtént,

felháborodással reagált a róla, de nélküle kötött egyezségről,

azonban az akkori városvezetőség — ugyancsak érthetetlen módon — három évre mégis csak megkötötte ezt a pótszer-

zódést. Ez a három év persze milliókat jelentett többlet-bevételt az aradi villanygyárnak.

A pótmegállapodás 1929 évben járt le a polgárság általános megkönnyebbülésére. A város élén ebben az évben Lujai Cornel dr. interimárbizottsága állott, amelynek nem állott módjában revízió alá venni a tanács által perfektuált megállapodást. Mindazonáltal, látván a polgárság elkeseredését és izgatottságát, hivatalos átiratban a leghatározottabban arra kérte fel a villanygyárat, hogy addig is, míg a lejárt megállapodás helyébe újat csinálhatnak.

Az eredeti 16.50+50 lejes egységárból engedjék el föltétlenül az 50 banis póttilletéket.

a pótszerződés lejártától számítva azonban, kihasználva a politikai helyzet adottságát, amely megfosztotta tanácsától Aradvárosát,

Az aradi villanygyár rá se hederített a városvezetés tiltakozására és másfél éven át jogtalanul szedte továbbra is az 50 banis póttilletéket az áram kilóvattórái után.

Ez a rablogazdálkodás értékben, az akkori cca nyolcmillió kilóvattórát reprezentáló fogyasztást véve alapul, több, mint hatmillió lej kézenfekvő módon illegális jövedelemhez jutatta az aradi villanygyár érdekelttségét. Mindez nem nyert még eddig megtorlást.

A Radu Cornél dr. interimárbizottsági elnökösködése alatti időre esik a fent vázolt erőszakos rablogazdálkodás sikeres likvidálása a városvezetés részéről. Radu dr., aki egyike volt Arad ideális lelkületű, szociális világszemlélettől áthatott legkitünőbb vezetőinek, 1931 decemberében újabb négyévi időtartamra szóló pótmegegyezést kötött a villanygyárral a város nevében, — de most már

azzal a szigorú megszorítással, hogy a város szakértői bizottságának joga van minden évben a villanygyár igazgatóságával együtt revízió alá venni a pótszerződésben megállapított egységár-kiszámítási témát és módosítani azt a tényleges áralakulásoknak megfelelőleg.

Kimondotta a megegyezés, hogy abban az esetben, ha a város szakértői bizottsága úgy látja jónak, hogy komoly indokok parancsolják az egységár csökkentését,

a gyár nem emelhet ellene kifogást, illetve nem akadályozhatja meg a reális kalkulációt.

Legolcsóbb tűzifa minden minőségben öl, kgr., vaggontételben

Oravetz és Hollander

cégnél Óvár-tér. — Telefon 491.

Az egyszersmindenkori félreértések elkerülése végett az áram egységárának megállapítására vonatkozólag a villanygyárral egyetértőleg egy egységes algebrai formulát állítottak fel, amely a következőképpen néz ki: $a+b+c=x$.

A képlet megértésére szükséges tudnunk annyit, hogy a bizottság véleménye szerint az áram egységárát három tényező árának alakulásából lehet kiszámítani minden körülmények között. Az egyik tényező a szén-ár alakulása, a másik a villanygyár személyzeti fizetésének tétele, a harmadik az u. n. investíciós alapilleték, — amelyről tudjuk, hogy soha egy bani sem jutott belőle investícióra. Tehát a fenti képletbe behelyettesítve a betűk jelentését

$a = 6$ lej+50 bani investíciós alapilleték

$c = 3$ lej, ami a villanygyár akkori 863.000 lejes személyzeti fizetési kiadásának egy kw. áramra eső részét jelenti

$c = a$ szén mindenkori ára; ezt 1931-ben 6 lejben állapították meg, alapul véve egy w. szén 13.000 lejes akkori árát ab Arad

Tehát: $a+b+c=x$, azaz a mindenkori villanyegységárral egyenlő.

Az akkori városvezetőség volt annyira óvatos, hogy kikötötte, hogy

a villanygyár az áram egységárának egyes revíziója alkalmával minden esetben köteles megbízható számlákkal okmányyszerűleg igazolni, hogy

- a) nem változott-e a személyzeti kiállítási tétele,
- b) hogy veszi a szenet, nem lett-e olcsóbb a szén...?

Ezzel szemben, amidőn Aradváros jelenlegi vezetősége ez év januárjában szokás szerint újra kiküldte szakértői bizottságát az aradi villanygyárba, a legnagyobb meglepetésre a villanygyár igazgatója félreérthetetlen nyíltsággal tudomásukra hozta a hivatalos embereknek, hogy

semmi nem változott náluk 1931 december óta, személyzeti kiadásuk 842.000 lej, tehát alig párezer lejjel kevesebb, mint 1931-ben volt, de ez az áramegységárnál oly kicsiny bani-egységben jelentkezik, hogy az komolyan számba sem jöhet. Még nagyobb megrökönyödést keltett azonban a gyárnak az a leplezetlenül erőszakos próbálkozása, mellyel el akarta hitetni, hogy 1933-ban is ugyanazokat a szénárakat fizetik, mint 1931-ben. A hivatalos városi bizottság ennek az állításnak természetesen megfelelő számlákkal való igazolását kérte, amit a villanygyár kereken megtagadott, felrugva legutóbbi megállapodását Aradvárosával szemben.

A város természetesen most magára van hagyatva másik szerződő fele által. Minden kétségen felül áll, hogy a villanygyár leplezetlenül brutális árdiktatúrája, mellyel uzsorapolitikáját kívánja megvédeni, nem

respektálja már a szerződéseket sem, amelyek
Arad városához kötik.

Mint ahogy hagyja a berendezést tönkre menni, úgy fütyül a többi előírásokra is. Respektábilis tény volna az, hogy a gyár személyzeti fizetésének tétele nem csökkent, ha nem tudnánk, hogy a 842,000 lejes fizetési tételből Mateescu István vezérigazgató bevallottan havi 50,000 lejes fizetést + tantiém, Butoiescu, Giurgiu, Jovita és Dios Silaghi mérnök-aligazgatók fejenként havi 23.125 lej fizetést + tantiém kapnak. Érthetővé válik rögtön, hogy az aradi villanygyárnál mért áll oly szilárdan a „személyzeti fizetések“ száma. Az igazgató urak csak nem építik le, csak nem redukálják saját magukat...? Mert az is bizonyos, hogy az egész gyári munkásság évi 200.000 lejnél több kiadást a gyárnak nem jelent. Mindezek persze a hivatalosan kimutatott jövedelmek. De ki látja az aradi villanygyár igazi nyersmértékét...?

Fenti adataink kiegészítéséül legyen szabad egy kis összehasonlítást tennünk fizetések között Aradon, anno 1933. Mialatt Mateescu villanygyári vezérigazgató ur havi 50.000 lej + tantiém jövedelmet vall be a kincstár számára, — Aradváros hasonló képesítéssel rendelkező hivatalnok, Muresan János városi főmérnök havi fixfizetése 9575 lej. Butoiescu, Giurgiu, Jovita és Dios Silaghi aligazgató-főmérnökök fizetése a villanygyárnál havi 23.125 lej + tantiém. Hasonló képesítéssel Aradváros három közüzemét vezeti Sincai Jenő városi mérnök havi 8000 lejes fizetéssel. Hol itt az arány, villanygyári urak városi tanács közvéleménye...?

Azért, mert Aradváros fogyasztói fizetik meg a villanygyári urak mamuthfizetéseit.

Egészen silány és átlátszó misztifikáció az is, amit a villanygyár szénárrakkal folytat.

A királyi főügyésznek bizonyára lesz alkalma tekintést nyerni azokba a számlákba, amelyeket a szerződéses viszony ellenére sem kívántak megmutatni a villanygyárban a város szakértői bizottságának.

Mateescu vezérigazgató ur szerint egy vagon szénért a villanygyár anno 1933-ban is 13.000 lejt fizet. Rendben van. Kérjük szénkereskedő olvasóinkat, higgyék el a vezérigazgató urnak. De akkor mi a magyarázata annak hogy a városi üzemek, amelyek összehasonlíthatatlanul magasabb kalóriájú szenet használnak annál, amit a villanygyár hozat, — vagononként mindössze 9000 lejt fizet...? Pedig ugyanabból a petrozsényi bányából hozatnak mind a ketten: a város is, meg a villanygyár is. A város azonban bármikor fel tudja mutatni a számláit. Csak a villanygyár nem akarja.

Tekintetes királyi Ügyész-Ur! — joggal felmerülhet az a gyanu, hogy az aradi villanygyár még a városi 9000 lejes szénnél is olcsóbban kapja a maga szállitmányait.

Aradváros villanyárszabályozó szakértői bizottsága mind-ezeket a szempontokat már épp eléggé alaposan megtárgyalta egymás között. Szem előtt tartva a régebben kötött rossz szerződéseket, messzemenő jóindulattal, a Radu — féle formula alapján, a napokban a következő kalkulációt csinálta meg; a) = 6 lej 50 bani. — b) = 2 lej 25 bani. — c) = 3 lej 10 bani. — $a+b+c = 11$ lej 85 bani.

Mással: a város szakértői bizottságának alapos véleménye szerint a villanygyárnak, — ha szerződését a várossal szemben becsületesen betartaná, —

mindössze 11 lej 85 banis egységárat lehetne fel-számítania az áram kw-ja után.

A jelen pillanatban 30 százalékos többlet áll fenn a villanygyár javára. A városi bizottság számára Isprávníc György mérnök, a kitűnő szakember, írásban is megtette a maga szakvéleményét, amely megállapítja, hogy

egy reális és nem kedvezni igyekvő modern kalkuláció szerint az áram kw-jáért a villanygyárnak 8 lejnél többet nem volna szabad igénybe vennie. Ebben az esetben is évi tízmillió lejes tisztajövedelemre számíthat fogyasztóitól a gyár.

Mennyit kereshetnek tehát ma...? Hány milliót uzsorázhatnak ki, csakugy mellékesen a jelen percekben Aradváros fogyasztópolgárságától?

A városi bizottság természetesen jegyzőkönyveket vett fel a villanygyárral kapcsolatos történekről, amelyekben leszögezte, hogy

a gyár nem tett eleget a szerződéses kötelezettségeinek, megtagadta számláinak előmutatását, tehát meggátolta a város szakértői bizottságát hivatásában, melyet a polgárság érdekében kívánt ezuttal is gyakorolni s így nem állott módjában betekintést nyernie az aradi villanygyár boszorkányműködésébe,

ahol régi gépek rozsdásoknak ugyan, de amelyeken még ma is milliókat főznek ki irgalmatlan uzsorával az aradi fogyasztók véres verejtékéből.

Mindenki tudja, hogy amióta az elektromos energia-termelő vállalatok kartellje az ország elektrifikálásának jel-szava alatt létrejött, mindenütt horribilis módon drága a villany. Aradon mi ebben is vezetünk: itt a legdrágább. Temesváron az aradi gépeknél természetesen modernebb, de már ott is avult gépekkel egy kw. áram termeléséhez 1. 29 kg. szénre van szükség. Aradon ugyanezt 1. 87 kg. szén el-tűzelése után tudják csak elérni. Értékben 5 és félmillió lej differencia ez, — Arad terhére. Az aradi villanygyár ezt a pár milliót is inkább áthárítja a közönségre, mintsem eleget tenne szerződéses kötelezettségének és kicserélné a gépeket, ezeket a muzeális monstrumokat.

Mindezek az adatok a jelen pillanatban ügyészségi vizsgálat tárgyát képezik az aradi villanygyárral szemben. Nem kívánunk a vizsgálóbírói megállapításoknak elébe vágni, csak azt kívánjuk leszögezni, hogy az aradi villanygyár uzsorás üzleti politikája egy állandó Istencsapásként nehezedik Aradváros lakosságára.

Tudomásunk van róla egyébként, hogy a vizsgálóbíró már bekérte az alapszerződést és valamennyi azóta készített pótszerződést, azokat a jegyzőkönyveket és szakértői jelentéseket, amelyeket a város szakértői bizottsága elkészített 1933 január hó 26-tól február hó 11-éig és haladéktalanul szükséges, hogy a városvezetőség tényleg át is küldje ezeket a nagyfontosságú iratokat, amelyeknek tartalmát egyébként ismertettük.

Aradváros polgársága, a villanygyár tehetetlen fogyasztó tömege egyedül az ügyészségi vizsgálat eredményeitől remélheti, hogy egyszer és mindenkorra vége szakad ennek a példátlan szemérmetlen uzsorának. Bizonyos, hogy ez az a szempont, amiért

az egész ország áramfogyasztó közönségének figyelmébe a napisajtó agyonkommunikézett kertelése ellenére is az aradi királyi ügyészség munkájára irányul, mert elrettentő példát vár az igazság érdekében.

A Polgári Blokk

megszervezésének eszméje Aradon is általános tetszéssel találkozik — A város legagilisabb polgárai irányítják az előkészítés munkáját

(Arad). Az aradi kereskedőtársadalom kollektív fellépése új tapasztalatokkal gazdagította ennek a becsült társadalmi rétegnek minden egyes gondolkodó tagját. Függetlenül a kollektív harc eredményeitől, amelynek felértékelése nem lehet e soroknak feladata, minden egyes kereskedőt arról győzhetett meg, hogy minden nagyobb jelentőségű akcióban csak akkor érhető el a siker, ha nem egyéni szétforgácsolódások útján, hanem kollektív összefogás alapján kísérlik meg a cél elérését. A kollektív, az egységes összefogás eszméje feltétlenül diadalt aratott az aradi kereskedők villanygyár-ellenes demonstrációjában is és ez a tény kiinduló pontja, alapon dolata lehet még

Vegyen részt az Erdélyi Élet országos riportpályázatán!

egy olyan nagyobbarányu polgári szervezkedési mozgalomnak, amely célkitűzéseiben is általánosabb méreteket alkalmaz és erejében bizva energikusabban is teszi meg lépéseit célja elérése érdekében.

Olyan természetű programra gondolunk, mint amilyent egy igen tekintélyes, nagy tudású bucurestii professzor, Fortu tanár tüzött ki és irt fel zászlajára, melynek legelső felmutatása alkalmából is ezrek és ezrek seregelték alája.

A Polgári Blokk eszméje semmi esetre sem politikai célokat hajszólo mozgalom televényéből sarjadt ki,

hanem abból az elgondolásból, hogy akármelyik társadalmi osztály olyképpen biztosíthatja a legegyszerűbben jogait a gazdasági küzdelmek, támadások és ellentámadások között, ha maga veszi kezébe érdekeinek védelmét és egységes keretbe tömörülve száll sikra érdekeinek megvédelmezésére.

Aradon a polgári lakosságnak számtalan olyan problémája van, amelynek kívánatosan gyors orvoslását, megoldását elsősorban is a saját állásfoglalásának demonstratív módon kifejezésre juttatott módjától remélheti. Eltekintve attól a szakmai mozgalomtól, amely az aradi villanygyár áruzsorapolitikájával szembeni tiltakozásként lezajlott, nem lehet kétséges, hogy eredményeiben egészen másképpen végződött volna,

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ha a kereskedők nem szakmai érdekek védelmét tüzik ki célul, hanem maguk mögé tömörítik Aradváros egész polgárságát is, az iparost, a vállalkozót, a kifizetőt, a kisfogyasztó lateinert és az egyszerű nyugdíjast,

aki százszor megkínlódott már azért a pár fillérért, amit ha megkap. a villanygyárnak kell kifizetnie. A Polgári Blokk a polgárság egyetemes és egyforma gazdasági jogait kell megvédelmezze Aradon is éppugy, mint az ország többi városaiban.

Szembe kell szállnia a kartellek uzsorázó üzletpolitikájával és reális kalkulációra kell szoktassa mindennapi életünknek mindazon tényezőit, akik megszokták, hogy dárídóknak tekinssék a polgárság nyomoruságát.

Hogy a Polgári Blokk felállításának eszméje nem idegen Aradváros polgárságától, arra talán a

legérdekesebb dokumentum egy általánosan ismert aradi kereskedőnek, Bene Ferencnek névvel jelzett cikke a Kereskedők Lapjának legutóbbi számában.

Ebben az okosan, higgadt, reális érzékkel megirt cikkben Bene Ferenc is ugy látja, hogy

„hogy meg kell alakítanunk a kereskedő és iparostársadalom komoly gazdasági partját“,

hogy csak ezen keresztül legyen lehetséges bármilyen gazdasági érdekeltségnek is beleszólni sorsunk és érdekeink intézésébe.

„Egy olyan pártra gondolok, — írja az aradi kereskedő — amely csakis gazdasági problémákkal foglalkozik, amely az igazság, a megértés, a béke és a munka önzetlen szolgálatában azokat az emi-nens kérdéseket igyekszik megoldani, amelyeket ma legtöbbször hozzá nem értők csak másodrangú kérdéseknek tekintenek és rosszul, vagy egyáltalán nem intéznek el“ . . .

Érdekes és figyelemreméltó cikke végén Bene Ferenc határozati javaslatot tesz egy gazdasági párt megalakulására. Higyje el, ez is csak félmunka lenne csupán. Ha az aradi polgárság valóban átérzi szükségességét annak, — hogy érdekeit megvédje, úgy alakuljon meg Aradon is a Polgári Blokk: nem kell semmi más, minthogy bejelentse csatlakozását a Fortu-féle zászlóbontáshoz, ezzel a hivatalos formaságoknak máris eleget tett és mégis, a szakmai érdekszövetség helyett az egész aradi polgárságot magába ölelő szervezet hozna létre, amely

eredménnyel vehetné fel a gazdasági harcot nemcsak a villanygyárral, hanem a még ennél is nagyobb kizsákmányoló társaságok ellen.

Az idő, amely talán nincs is tulmessen, meghozza mindenki számára Aradon is a Polgári Blokk megalakításának szükségességét és akkor Arad polgársága újra megtalálta az utat, amely visszavezetne arra a magaslatra, melyen a háboru előtti években fejlődött és virágzott.

AZ ARADI KÖZLÖNY

Erdély legrégebb, legolvasottabb és legelterjedtebb napilapja!

Mindennemű fűszer és csemegeárunk
legjobb minőségben, legolcsóbban **ÉLES** fűszer- és csemegeüzletében o-o

— Minden cikkért írója felel. — Az „Erdélyi Élet hasábjain helyet talál minden közérdekű esemény. Belső és külső munkatársaink mindenről az igazat és csak az igazat írják. — Nem igazat írni nem szabad.

Szép volt a Magyar Bál,

lássuk az elszámolást

(Arad.) A buzavirágos, piros tulipános, drága szép Magyar Bál újra lezajlott Aradon. Kivilágos kivirradtig húzta a cigány a friss talpalávalót és mindenki hazavihette annak a sikerült körmagyarnak emlékét, amit tizenkét fiatal magyarruhás pár adott elő délcegen, tüzesen, szívvél... vagy azoknak az ékességes magyar öltözeteknek képeit, amiket még ma is féltve őrizgetnek magyar családok sublódos fiókjaiban, óva a molytól, az idő vasfogától, hogy legyen mit elővenni az unokáknak is, ha elkövetkezik az ideje, a Bál...

A hatodik drága szép Magyar Bál zajlott le Aradon – és talán nincs is tovább, gondolja az olvasó, aki megszokta, hogy ami magyar, az tizennégy óta tabu legyen az erdélyi és bánsági magyarság számára. Pedig sok higgadt gondolkodású, becsületes, izzgvérig magyar ember törte már a fejét azokon a dolgokon, amikre egy-egy ilyen valóban magyar esemény ad aktualitást. Sok sok magyar él Erdély bércei, a Bánság fekete földjei között, fiatal is, öreg is, akik többnek érzik, realisabb valaminek az erdélyi és bánsági magyar sorsot, semmint-hogy beérnék azzal, hogy magyarságukat jobb esetben házi-áldásnak akasszák fel a háloszoba ajtófélfája fölé. Pedig magyarnak lenni ma, 1933-ban Aradon ma szinte többet jelent, mint magyarnak lenni 1920-ban. A magyar becsület, a magyar egyenesség ma nagyobb feladatokat ró az erdélyi, a bánsági magyarra, mint a kiskunhalasira és az aradi magyar, — éppen, mert magyarnak vallja magát! — nagyobb felelősséget visel vállain, mint a törökszentmiklósi atyafi.

Szép magyar felvonulást láttunk az aradi Magyar Bálon, a hatodikon, amióta először adott a bálteremben egymásnak találkozó Arad magyarsága. Buzavirágban, tulipánban nem volt hiány. és szép számban vonultak fel reprezentánsaink is.

De ki tud arról, ki szokott felvilágosítást adni a nincstelen magyaroknak, hogy mivé is lesz egy-egy ilyen Magyar Bál jövedelme?

Hatodik volt ez a magyar táncmulatság de még

egyetlen egyszer sem jelent meg a rendezőség elszámolása: egyetlen egyszer sem olvashattuk, hogy „a Magyar Bál rendezőbizottsága az 1928. évi Magyar Bál jövedelméből“ erre és erre a valóban ideális, altruista célra ennyit és ennyit adott volna... Ki tudja megmondani, hogy a magyarpárti reprezentánsok mire fordítják azt a pénzt, ami egy-egy

ilyen báléjszaka folytán egybegyül a dolgozó magyarok, a keserves verejtékkel dolgozó magyar iparosok, kereskedők zsebeiből...?

De lehet, hogy ők, a reprezentánsok — nem beszélünk a vezetőség tiszteletreméltó, agilis tagjairól — többet adtak, mint a kisemberek együttvéve. Lehet, hogy azok a magyarok, akik minden egyes alkalomkor a kirakatba állanak, előljárnak áldozatkészségben is! Ám ha így van, miért titkolják, — holott tudhatnák, hogy a nemes példának ezerszámra szaporodnak a követői?

Félünk azonban, hogy egyes magyarparti vezérmárkák magyarkodása reklám csupán.

Szép volt a Magyar Bál éjszakája, de vannak más éjszakáink is, ettől az egyetlen egytől elütő még háromszázhatvannégy egy-egy esztendőben. Ezek az urak háromszázhatvannégy éjszakáikat sajnos másfelé töltik és bankok igazgatóságaiban „virrasztanak az erdélyi magyar sors fölött”, Ki törődne közülük a szegény munkátalan magyar kisiparossal, akit félig örültté, félig rokkanttá tett a körülmény, hogy egyedül kell cipelje a rászakadt rettentő történelmi büntetését, amelyet meg sem ért, hiszen teljesen ártatlan benne... Kinek fáj közülük, ha az eladósodott, elkoldusodott magyar kereskedő ágyát árverezik és nemsokára nincs hová lehajtsa gondokba öszült fejét. A balsorsban csak az igazán tiszta jellemek tudnak önzetlenek lenni, — de hát annyira lelkiszegények volnának magyarparti reprezentánsaink, hogy ez csak a választások idején jutna az eszünkbe, — akkor is csak egy-egy sikeres kotesut időtartamáig. Fiaink, leányaink úgy nőnek fel, mint a katáng a szélben és véletlenül értesülnek róla, hogy van magyar irodalom, vagy magyar történelem, vagy magyar művészet is a világon, amit Aradon előkelően szoktak reprezentálni a Magyar Bálon vezéreink. Mert az Isten szent szerelméért, csak nem arra gondolnak, hogy — önmagukat repretálják...?!

Most, hogy vége újra a bálnak, ideje volna, ha egyszer elkezdenénk az elszámolásról is beszélni. Lássuk, kik azok, akik áldozni tudnak az aradi magyarságért, s hová, merre kallódnak el az aradi magyarok garasai? Valljunk szint magyaros őszinteséggel: vajon azok, akik a tömegek élére olyan természetes magaértetődöttséggel szoktak odaállani, — éppolyan természetesen állanak az adnitudók tömegeinek élén is Akik elől csárdásznak, a primás vonója mellett, vajjon éppolyan exponált helyet tudnak kiválasztani maguknak akkor is, ha másképpen áll a bál. Egyszer csak vége kell szakadjon ennek a nebánsvirágos álszolidaritásnak, ami a magyaros háromszinre mázolvva mindent oly természetesen, oly magátólértetődő könnyedséggel elta-
kar a világ s az emberek kutató szemei elől.

**Vegyen részt az Erdélyi Élet
országos riportpályázatán!**

Nem ismerem az anyámat

Egy elsodort anya másfél évtized után megtalálta gyermekét

(*Temesvár.*) A prefektura kapujánál, az örszennél, a türelmetlenségtől érdessé vált hangon egy 18 év körüli fiu afelől érdeklődik, *hol lehet bejelenteni az eltűnteket*. A rendőr jóindulatúan azt kérdezi, hogy kije tűnt el, a fiu azonban csak az ajtószámot kérdi és amikor megkapja a fölvilágosítást, valósággal száguld föl a lépcsőkön.

Amikor megáll a rendőrtiszt előtt, a rohanástól liheg és az izgalomtól elakad a hangja. A füle tövéig elpirul, aztán sápadt lesz, úgy, hogy a rendőrtiszt leülteti. Amikor valahogyan megnyugszik, újból beszélni kezdenek hozzá, amire fölugrik és kitörő szenvedélyességgel mondja:

— *Keressék meg az anyámat!*

Aztán körülnéz a szobában, keresi az akták és könyvek, nyilvántartó jegyzékek mögött azt a megnyugtató támpontot, amely hitelt adhat neki arra, hogy itt valóban segítenek majd rajta és *visszaszerzik* az anyját.

— *Hogy hívják és hol lakik az anyja?*

— *Nem tudom.*

Kinos csönd támad. A rendőrtiszt és a fiu egymásra néznek. A fiu lehajtja a fejét, fájdalmas halksággal mormolja maga elé:

— *Nem ismerem az anyámat.*

* * *

A kérdezősködések után lassan kialakul a történet. A fiu F. B., gimnazista, és eddig az óráig azt hitte, hogy egy vállalkozó az apja. Most délelőtt tudta meg az iskolában egyik társának rosszindulatu elszólása révén, hogy ő *lelencgyerek*.

— Veszekedtünk a szünetben, amire hirtelen elémugrott és azt kiabálta: „*Fogd be a szádat, te zabigyerek!*” Akkor én neki akartam ugrani, de éppen arra jött az osztályfőnök ur és amikor megtudta, miről van szó, megsimogatott és azt mondta, hogy *fogadott fiu vagyok*. Ő is tudta. Mindenki tudta, csak én nem.

Hát ki az én anyám? Keressék meg az anyámat!

Az iskolából rohant a prefekturára a földult, egész testében reszkető fiu. Szédülve és lesujtva, borzalmasan megcsaltnak

Legolcsóbb tűzifa

előrendű minőségben, előre és sulyra,
bármily mennyiségben, hazaszállítással

BÖHM FATELEP,

Arad, Calea Radnei No. 48. — Radnai-ut — Telefon 630.

érezte magát. Amikor levegő után kapkodott, a karjával hadonászott, úgy festett, mint *a riadt gyermek*, aki bajában — *anyát keres*.

Fölvették a jegyzőkönyvet, az ügyet kiadták a detektíveknek és harmadik nap újból megjelent a rendőrtisztviselő szobájában a fiu. Szeme körül karikák az álmatlanságtól. Arca megnyult a folytonos izgalomtól és égő kíváncsisággal nézett a referensre. Aztán kinyílt a szomszédos szoba ajtaja és belépett egy régi-módi *körgalléros télikabátú asszony*. Szeme alatt már szarkalábak, szája körül fáradt vonások, csak *a szeme élt vidáman, bolonduló életet, amint rátapadt a fiura*, hogy aztán elboruljon és könnyes legyen.

— *Maga az anyám?*

A fiu ráborult a cérnakeztyüs kézre. Percek mulva, amikor a megtalálás, a fölismerés könnyes öröme után voltak, elmagyarázták a rendőrtisztviselőnek, hogy a fiu *iskolás korában abba a papirkereskedésbe járt* irkáért, borítópapíráért, ceruzáért, törlő gumiért, tollért, ecsetért, festékért, vonalzóért, rajztabláért, amelynek egyik tulajdonosa a „néni“ volt.

A fiu bejelentése után a rendőrség, a lelencház könyvei alapján, folytatta az anya föl kutatására induló vizsgálatot. Sikertült a kórházban rátalálni az anya nevére és így kutatták föl M. nénit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Tizenkilenc évvel ezelőtt nevelőnő volt egy „uri“ háznál és amikor jelentkeztek rajta az anyaság tünetei, — elküldték.

Amikor megszülte gyermekét és az úccára került,
magára maradtan és pénz nélkül

a gyerek már árva volt mert

az apa az első szerb offenzívánál meghalt.

Nem tudott mihez kezdeni és kitétte a gyereket. A lelencházból került a fiu később a vállalkozó házába. Az ismerősök is tudták, hogy a gyerek csak *fogadott fiu*, így jutott el a hír az iskolai szünetben verekedő fiuhoz, aki leleplezte. Az anya évekig küzködött, nyomorgott, és évek óta egy papirkereskedő üzletében dolgozik.

A siró asszony és a fölvidámult fiu egymásba karolva indultak ki a szobából és a lépcsőkön hangjában ünnepélyes meghatottsággal így szólt a fiu:

— *Vigyázzon, — anyám, el ne essék!*

És átkarolva segítette le a lépcsőkön.

**Vegyen részt az Erdélyi Élet
országos riportpályázatán!**

Finita la commedia!

Botránypörbe lulladt egy strandszerelem. Egy ismert nagyváradai hölgyet zsarolásért elitelt a törvényszék

(Nagyvárad.) Egyre sűrűbben fordul elő mostanában, hogy férfi és nő ellenségekként állanak szemben egymással a bíróságok előtt olyan kapcsolatok vagy ellentétek miatt, amelyeknek alapja nemiségük. Gyakoribb, sőt megszokottá lett a férfi, aki házasságszédelgés vádjával áll a törvényszék előtt és a nő, aki zsarolás vagy fenyegetés miatt kerül oda és mindezen jogi minősítések, vádak mögött ugyanaz a probléma izzik-kavarog, amely a házasság intézményében jut nyugvópontra, illetve jutott eddig többé-kevésbé — inkább kevésbé — de ma már a legkonzervatívabb moralisták is kénytelenek tudomásul venni, hogy nemcsak maga a házasság intézménye mutat furcsa, aggasztó repedéseket, mállásokat, hanem az arrafelé vezető utak is egyre bonyolultabbak, rögzesebbek, sőt járhatatlanul elvadultak.

Kétségtelenül nem új típus a férfi, aki (kénytelenek vagyunk ezt a nagyon gyorsan elkoptatott jelzöt használni) erkölcsi, származási vagy fizikai szekszepiljével szerez magának a házassággal, vagy akár azon kívül is jöletet, állást, hirnevet, de büntetőjogi problémává ez a körülmény csak mostanában duzzadt ijesztően az állástalanság, a keresetsökkenés növekedése arányában.

A házasságszédelgés gusztustalan vádja egyformán szedi vádoltjait ugyszólván minden társadalmi osztályból hol munkanélküli munkás, hol építész, hol mérnök vagy orvos kerül a bíróságok elé, hogy

házasságot ígért, anyagi vagy egyéb támogatást fogadott el ennek fejében és nem váltotta be ígérétét.

A sűrűsödő perek heves és tragikomikus jeleneiből többnyire azonban leszűrődik az, hogy a legtöbb esetben nem üzletszerűségről van szó, hanem egyik tünete az annak a demoralizáltságnak, ami általában egyéb téren is észlelhető. És jelentékeny része van ebben annak is, hogy még sokan görcsösen ragaszkodnak ahhoz, hogy

a nőnek abból kell megélnie, hogy nő és ennek legmegnyugtatóbb formája a házasság.

Legalább a formához ragaszkodnak akkor is, ha tudják, hogy ez egyáltalán nem megnyugtató, sőt egyre bizonytalanabb, belső erkölcsi tartalmát pedig kilugozták a gazdasági kényszerűségek pusztító szavai. A család, sőt a nő is, előre tudják, hogy nem lesz itt szó szerelemről, egymás boldogítására való élettársulás-

ról, még kevésbé ennek anyagi megalapozottságáról, de szó van erkölcsileg asszonycimről, amely mégis több szabadságot biztosít, mint az eddigi állapot és szó lehet esetleg tartásdíjról, amihez még gyermeknélküliség esetén is aránylag könnyebben hozzá lehet jutni, mint például egy havi kétezer leies álláshoz.

Amíg a nők egyik része — és éppen az értékesebb része — leszámolt a hamis illúziókkal, egy álmorál adta lehetőségek kihasználásával, addig a másik és sajnos, elég jelentékeny része továbbra is így vagy úgy, de

mindenáron és minden eszközzel abból akar megélni, hogy nő és ennek a célnak érdekében elszántan lép akár a botrányperек nyilvános porondjára is.

Amíg a nők másik — és szerencsére egyre növekvőbb — tömege az irodákban, gyárakban, műhelyekben nemcsak azzal nem elégszik meg, hogy „segéderő“, hanem vezető állásokban is állja a helyét, ül a katedrán, vezeti a laboratóriumot, sőt repülőgépre ülve világrészeket szel át, szóval a legékesebb feminista szónoklatoknál meggyőzőbben bizonyítja ténykedéseivel, hogy ember, a másik része sűrűn szalad a bíróságokhoz, hogy elcsábították és kártérítés jár neki, vagy a nemsikerült férjfogás — amiről egyébként előreláthatta, hogy nem sikerül — vagy a kihűlt viszony kudarcá fölött érzett dühében fenyegető és pénztkövetelő leveleket ír.

Ezek a körülmények duzzasztották meg mostanában a férfiak házasságszedelgési és a nők zsarolási botránypöreinek számát.

A bíróság előtt a napokban viharzott le egy ilyen pör, amelynek szereplői egy diplomás ur és egy nő. A nő olyan, mintha valamelyik divtaüzlet kirakatából lépett volna a bírói emelvény elé, ruha-, kalap- és fodrászszalonok művészete összhangban és teljes hitással érvényesül rajta. Feje, különösen a kalap jóvoltából, a tavaszi kalapdivat bemutatására hatásos reklám lenne, olyan sikkkel félrecsapva, amely meghazudtolja a fizika nehézkedési törvényét és a parfümöt árasztó bunda stílusos folytatása ennek a divat- és kozmetikai remeknek, amelynek méltó befejezése a cipő is.

K. E. 24 esztendő háztartásbeli többrendbeli zsarolás vádja miatt került a törvényszék elé a följelentés alapján, mert — a vádirat szerint — erőszakos módon, sőt botrányokat rendezve, több ízben pénzeket zsarolt ki azzal a fenyegetéssel, hogy ha volt gavallérja nem fizet, — csunyán ráfizet.

A volt udvarló fizetett is némi pénzeket, végül följelentette. A levelek az akták között fekszenek, a többi között egy olyan nyilatkozat is, hogy mindaddig havi háromezer lejt fizet a nőnek, amíg egy összegben nem ad neki százezer lejt.

— Nem kívánok védekezni ez ellen a vád ellen — mondja

indulatosan a hölgy, aki bundáját előbb hanyagul ledobja a vádlottak padjára, amelyen a drága bunda groteszk dekorativsággal érvényesül.

Bátran, elzántan áll az emelvény előtt, a tárgyalóterem közönségének mohó szemtüzében ez a nő és kiérzik a hangjából annak a hite és annak a harci készsége, hogy ő *jogosan követelt pénzt*. Annyira jogosan, hogy nem is érdemes róla beszélni. Jogosan, mert ő *szép nő* és perzsájával, ruharemekével fölvértezve harcba száll

annak a morálnak a győzelméért, hogy mindezekért pedig fizetni kell.

Az udvarló zavartan mondja el, hogy K. E.-vel hogyan ismerkedett meg a strandon és hogyan lett a barátnője, a további folytatását már zárt ajtók mögött tisztázza a törvényszék.

A törvényszék nem méltányolta K. E. fölfogását a barátság és annak ára tekintetében, sőt nagyon is nem méltányolta, mert elítélte őt háromrendbeli zsarolás miatt.

✱

Néha rosszul végződik, ha a férfi azt akarja kamatoztatni, hogy férfi és a nő abból akar megélni, hogy nő. Hol az egyik, hol a másik járja meg, de kétségtelen, hogy ezek a sokasodó botránypörök a nagy problémát oldják meg. Ezt csak egy új társadalmi berendezkedés tudja megoldani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aradi urileány kálváriás utja az érettségítől a bucurestii csavargótelepig

Milliókat adott a rettenetes kábitószerért. — Aki mindent elveszített, mert nem tud leszokni a méregről. — „Rajtam már úgy sem tudnak segíteni“

(Arad.) Magas szőke leány Nagy Ilonka, akinek arcán még ma is látni az elhervadt szépség nyomait. A hatalmas Méreg azonban eltüntette a rózsás pirt az arcról, fakóvá

tette a valamikor hamvas bőrt, kioltotta a csillogást a szemekből, amelvek ma már csak akkor nyerik vissza régi fényüket, ha Nagy Ilonka véletlenül hozzájut a morfiumhoz, amely tönkretelte virágzó életét, amely odajuttatta. ahol most van: a bucurestii csavargótelepre. Rongyos, kiéhezett koldusok közé. Hosszu és kálváriás volt az ut, amely az aradi iskola padjaitól a csavargótelep rideg celláihoz vezetett. És sok megpróbáltatáson ment keresztül a szerencsétlen urileány, aki vagyont, polgári jólétet, társadalmi állást, mindent odadobott áldozatul a morfium Molochjának . . .

— Minek meséljek, rajtam úgy sem lehet segíteni — mondja fáradtan, rezignáltan a kíváncsi újságírónak — a morfium áldozata vagyok és az is maradok. Ha tényleg megszánt, úgy szerezzen nekem egy kis morfiumot. Akármilyen keveset, csak legyen, mert rettenetesen kinlódom, amióta nem tudok hozzájutni. Maguk csak prédikálni tudnak — kiáltja hirtelen vadul de nem látják be, milyen szenvedés az, ha megvonják az embertől az egyetlen gyógyszert, amely még elviselhetővé teszi számára az életet.

Nehezen csillapodik le a szerencsétlen leány, aki végül mégis megnyugszik, annyira, hogy rapszodikusán elmondja kálváriás életének egyes epizódjait.

— Talán nem is hiszi el — mondja — de érettségiztem, vagyonom volt, irigyelt urileány voltam, egészen addig — igen addig, amig egy véletlen szerencsétlenné nem tett.

Iskolába Besztercén és Aradon jártam, ahol még vannak jó barátaim, akik emlékeznek rám. Hiszen sokan udvaroltak nekem az aradi korzón. Előkelő és ismert emberek. Az egyik aradi urral találkoztam később Bucurestiben a Picadillyben. Nem akart rámismerni. Temesváron érettségiztem, az ottani leánygimnáziumban.

— Érettségi után Kolozsvárra költözökdttem, ahol autó-képviselő voltam. Szüleimtől egész szép vagyont örököltem és az autózületbe készpénzben fektettem bele *ötezer dollárt és félmillió lej*. Vesztéseim voltak, az üzlet rosszul ment, a viszonyok egyre rosszabbodtak. És akkor találkoztam azzal a férfivel, aki egész életemet tönkretette. Nem volt a szeretőm. Panaszkodtam neki, elmondtam az anyagi gondjaimat és miután résztvevőn meghallgatott, azt tanácsolta:

— Nézze Ilonka, ha meg akar pár órára szabadulni a gondjaitól, próbálkozzon a morfiummal. — Majd én szerzek.

— És szerzett. Egyre nagyobb adagokat szerzett. Pár év múlva elvesztettem minden vagyonomat. Tönkretett a folytonos morfiumélvezet. Vagyonom utolsó roncsaival a fővárosba jöttem. Ennek három éve már. Volt harmincezer lej készpénzem és elegáns ruhatáram. Más talán újból talpra állt volna, az én sorsom azonban már el volt döntve. Elegáns szállodában laktam, flottul éltem, a *Picadilly*-ben kaptam morfiumot, amennyit csak akartam... és egymásután adtam el az ékszereimet. A szállodában gyűlt az adósságom, egy szép napon egyetlen szál ruhában kitétek. A többi ott maradt zálogban.

M U Z S A Y N Á L

színházzal szemben. **Téli öltönyök és téli kabátok.**
Trench-coat. Nem gyári áru! Minden drb. saját készítmény.
Mielőtt bárhol vásárol, keressen fel, Merkur bevásárlási könyvre 6 havi hitel.

— Mit meséljek még. Eladtam magam. Mindenkinek, aki jött. Odakerültem, ahova a többi prostituált. Az utóbbi időben a strada Teilorban laktam, egy garnizzállodában, ahol rajtam kívül másik husz szerencsétlen teremtés élt. Nyomorgtunk, éhezünk, deszkákön aludtunk. Aztán elfogtak tiltott csavargásért és most itt vagyok. Nem törődöm azzal, mi lesz velem. A multtal már nem törődöm, a jövő pedig nem érdekel. Egy van, ami még vonz: a morfium . . .

Nagy Ilonka, az egykori aradi diákleány most leüli majd a büntetést tiltott csavargásért és prostitúcióért, azután ismét kikerül az uccára, a többi szerencsétlen teremtés sorába. — Folytatja életét ott, ahol elhagyta, amig teljesen tönkre nem teszi a rettenetes, testet-leket öló méreg. És az ócska, el-koptatott pravarz-fecskendővel kezében fejezi majd be zaklatott életét a morfium szerencsétlen, tönkretett rabszolgája.

Egy aradi iskola régi irattárában pedig gondosan őrzik az egykori nagy jövőt ígéro diákleány nagyszerü dolgozatait.

Intimus.

A minisztertanács nem tárgyalta,

csupán levette a napirend-ről az Astra gyár ügyét

(Arad.) A megszünés veszede-me által fenyegetett városi egészségügyi intézmények, a villanygyár közüzemítési tervei egyelőre elterelték a közérdeklődést az Astra-gyár sorsáról. A gyár

hatalmas telepein ugyan még serényen folyik a munka, amennyiben a gyárigazgatóság február hó végéig terminusra keli leszállítsa a CFR legutóbbi rendeléseit, — de aztán elkövetkezik a március elseje és ezzel az időponttal együtt újra elénk áll a nagy kérdés: *milyen újabb rendelések biztosítják az Astra további munkáját.* Az Erdélyi Élet szerkesztősége heteken és hónapokon keresztül tartotta napirenden ezt a nagyjelentőségü kérdést, mert ma már Aradon mindenki tisztában van azzal, hogy milyen gazdasági katasztrófát eredményezne, a politikai következményekről nem is beszélve még, a fenyegető ostromállapot idején, ha az Astrában újra ki kellene oltani a kohók tüzét és újra elnéptelenednének a hatalmas munkatermek, üzemi telepek.

Az Erdélyi Élet azért harcolt, hogy az Astra-gyár minden körülmények között Aradon maradjon,

mert nagyon jól tudjuk, hogy a minisztertanács, amely már két ízben is tárgyalni kezdte az Astra és a CFR tárgyalásainak ügyét, mindezideig elhatározó módon nem döntött a maga részéről ebben a kérdésben,

*csupán a napirendről vette le politikai köiök,
így legelsősorban is Pop C. István kamarai el-
nök intervenciójára.*

Bizonyos, hogy a jelenlegi helyzet mindenféle szempontból még kevésbé alkalmas az Astra és a CFR egyezményének végleges, hivatalos letárgyalására, mert hiszen abban a pillanatban, amint a minisztertanács elfogadja az Astra és a CFR vezérigazgatóságának papíron is lefektetett és teljes részletességgel elkészített átadási, illetve átvételi tervezetét, úgy semmisem garantálhatja Arad gazdasági érdekeltségei számára azt, hogy az Astra továbbra is Aradon teljesíthesse nagyjelcintőségű közzgazdasági feladatait.

A jelenlegi helyzetben az a tény, hogy az Astra 1933 március hó elsejéig el van látva munkával, a gyár dolgozik és a munkatempó csupán lassan csökken a naponként újra elbocsájtás alá kerülő, munkájukat elvégzett munkásokkal. Kemélnünk kell, hogy azok a politikai körök, akik nagy súlyt helyeznek arra, hogy Aradon semmiféle újabb izgalmak ne súlyosbitsák a villanyügyben amúgy is kiélesedett helyzetet, gondoskodni fognak arról is, hogy

*március hóra újabb rendelkezéseket kapjon az
Astra-gyár*

s így legalább májusig foglalkoztathassa a munkások ezreit. Értésülésünk szerint ez ügyben a közeli napokban Birtolon Aurél aradi képviselő, Pop C. István dr. kamarai elnök közismert veje intervenál újolag a CFR vezérigazgatóságánál Mereuta jelenlegi vezérigazgatónál, míg az aradi Kereskedelmi és Iparkamara részéről Pacuraru Brutus kamarai főtitkár teszi meg a kellő lépéseket az Astra-gyár további munkaellátásának biztosítása érdekében.

Közvetítő kizárásával

szerezze be a város az új autóbuszokat

(Arad.) A közelmúlt napokban figyelemrekelző terv bukkant fel ismételten az aradi napisajtó hasábjain. Azzal kapcsolatosan ugyanis, hogy a városi autóbuszokat bizony éppen eléggé rokkant sorsba juttatták a förtelmesen rossz aradi utak, amelyek rövid pár hét alatt tönkreteszik a legellenállóbb autó-hevedert is, — az aradi Kálmán A. cég azzai az ajánlattal fordult Aradváros vezetőségéhez, hogy hajlandó egészen új Austro-Daimler típusu autóbuszokkal k'cs rélni a Ford-kocsikat ha

a város hajlandó cége számára megtéríteni azt az összeget, amit azáltal spórol meg, hogy likvidálja a benzinmotorral dolgozó Ford-kocsikat és Daimler nyersolajmotoros autóbuszait veszi használatba.

A városházán az ajánlat a maga kedvező látszatánál fogva érezhető érdeklődést keltett, amennyiben előbb-utóbb elkerülhetetlen investíció meglehetősen kedvező megoldással kecsegtette a városvezetőséget. Az Austro-Daimler-gyár új típusu nyersolajfűtéses autómotorai ugyan még a gyakorlatban, különösen pedig a rekkenő nyári melegben nem lettek kipróbálva és a városvezetőség urai is úgy gondolták, hogy az ajánlat eléggé rentábilisnak látszik arra, hogy tárgyalásokba bocsájtkozzanak az aradi Kálmán Adolf céggel. A tárgyalások természetesen kissé vontatottan, nagy megszakításokkal folynak, amennyiben vannak ennél a kérdésnél életbevágóbban fontosabb ügyei is a polgármesternek, így a villanygyár, a városi vízüzem égetővé vált átépítésének ügyei, — de a műszaki ügyosztályok mindenesetre megkapták a felhatalmazást rá, hogy a benzin- és a nyersolajmotoros autóbuszok üzemköltségei között mutatkozó óriási differenciát pontosan kiszámítsák.

Az érdekes ügy kiegészítéséül szakmai körök hívták fel az Erdélyi Élet szerkesztőségének figyelmét külföldi autószaklapokra, amelyben természetesen az Austro-Daimler-gyár hirdetései is megjelennek. Alkalmunk volt lapozgatni ezekben a kitűnően szerkesztett szaklapokban és önkéntelenül is felvetődik egy másik kérdés;

szüksége van-e Aradvárosnak arra, hogy közvetítőket bekapcsolja esetleges üzleti tárgyalásaiba az autóbuszjáratok kocsijainak reorganizációja érdekében?

A külföldi szaklapokból nekünk is alkalmunk volt megállapítani, hogy a nyersolajmotorokra vonatkozó ajánlatot nem is annyira az aradi cég ideális jóhiszemősége, hanem egy igen egyszerű üzleti elgondolás sugallta, amennyiben a keresési lehetőségeket látott Aradváros és a gyár között esetleg meginduló tárgyalások során.

Érthető, hogy a szaklapokban tett felfedezések után a város technikai szakkörei elsősorban is gazdasági szempontból nézik az egész tervet és ilyértelemben is teszik meg a maguk javaslatát a városvezetőségnek. Sokkal egyszerűbb ugyanis, ha

a város közvetlen uton veszi fel a tárgyalásokat a gyárral, mert így gyári árakra is számíthat azonfelül, hogy maga a Daimler-gyár hasonlóképpen csak a benzinmotorok és a nyersolajmotorok üzemköltségei között mutatkozó differenciára tart igényt,

másszóval ezért az évi összegért teljesen átengedi a kocsikat, karosszériákkal és motókkal egyetemben. Aradvárosának a mai helyzetében természetesen eminens érdeke, hogy a közvetlen tárgyalások felvétele útján legalább is 20-25 százalékos megtakarítást érjen el abban az esetben, ha a további konkrét tárgyalásokra valóban sor kerül és a város közvetlen uton érintkezésbe lép a Daimler-autógyár igazgatóságával.

„Loptam, mert kirugtak az állásomból!„

— mondja Pali gyerek, akinek visszaadta szabadságát a bíróság

(Arad). Kisfiut állít a fogházor a bíróság elé. Az ember csodálkozik, hogy miért hozzák ide, miért nem viszik a gyermekbírósághoz. De nem tévedésből történt ez, hanem azért, mert felnőtt vádlottai is vannak az ügynek. Igaz, hogy azok sem tulságosan felnőttek, inkább kamaszok, két kopottas, maszatos siheder, de már betöltötték huszadik évüket. A fővádlott a rövidnadrágos Pali, aki ellen az a vád, hogy egy raktárból nagyobb értékű vas- és fémárut hordott el apránként és eladta a másik kettőnek, akik ócskavaskereskedéssel foglalkoznak. Pali harsányan feleli az elnök kérdésére, hogy bűnösnek érzi magát, de hozzátézi, hogy annyit nem lopott, mint amennyit a cég mond.

— Én a fogházban alaposan összeszámoltam, hogy mit vittem el és azt állapítottam meg, hogy legföljebb tizezer lejt érhetett az, amit elloptam — mondja.

Jó svádájú fiu, két élénk szeme gyermekeken derüs, egy tizennégyesztendős könnyelmű kamasz, aki bizonyos nagyrészen cukorra és mozira költötte azt a pénzt, amelyet az ellopott fémtárgyakért kapott.

En azonban csak ezer lejt kaptam az egészért — módja, amire az elnök megsóválja a fejét és rosszalóan néz a két ócskavaskereskedőre, akik kinosan feszenegnek a vádlottak padján.

Palinak itt vannak a szülei is és ezeknek az élete teszi érthetővé, hogy ez a gyermek ide került

A szülő: nem élnek együtt, a fiuval senki sem törődött, állásából elbocsájtották és a nála maradt raktárkulccsal bejárt volt gazdája raktárába,

akinek alkalmazásban állott másfél esztendeig.

Ha gazdám jobban bánt volna velem és nem küldtek volna el, akkor nem csináltam volna ezt. Kiturta a helyemről, áskálódta ellenem, azért küldtek el, szüleimhez nem akartam fordulni, azért csináltam — mondja.

Az elnök ismerteti a környezet tanulmányt, amelyből kitünik, hogy Pali az iskolában kitünő tanuló volt, amellet figyellemreméltó szobrász tehetség, aki szép szobrokat készít. A fiu könnyezve hallgatja ezt a hivatalos életrajzot, a 14 esztendős életéről, miközben anyja hátul a padban hangosan sir. Bizonyos egymást siratják, a fiu az anyját, a beteg, elhagyott asszonyt, ő pedig a fiát, aki már fogházba kerül, holott kitünő tanuló volt, szép szobrokat tud csinálni és tovább képezheti magát, ha volna négy polgárijá.

— Mondd, mit akarsz, *javitót vagy fogházat, melyikre ítéljünk?* — kérdi tőle az elnök.

Pali nem felel, csak néz tünődve a birákra, az aktákra, aztán hátrafordul, ránéz az apjára, a siró anyjára és nem felel. Valóban nehéz felelni ilyen kérdésre egy 14 esztendőös fiúnak, nem csoda, ha nem tudja, hogy melyiket válassza, *a fogházat-e vagy a javítóintézetet.* Olyan érthető, hogy egyiket sem szeretné választani, hogy inkább egy művészeti iskolát választaná. Bizonytalán jó szülőket is választana akik, rendesen tudnák nevelni, iskoláztatni, rendes ágyat, terített asztalt, tiszta inget, ruhát szeretne, amiket annyi más fiúnak magától értetődően juttat az élet, holott nem kitűnő tanulók és nem tudnak szép szobrokat csinálni.

— Mert azt nem gondolod ugyebár, hogy kitüntetéset kap itt az, aki lop? — riasztja föl hallgatásából az elnök.

— *Inkább fogházat szeretnék* — feleli Pali elszántan. Megtöröli a homlokát, beleizzadt a nagy problémába, amíg végül döntött a fogház mellett.

A Törvényszék azonban másképen dönt. Igazán szívesen, nagy jóindulattal és *Palit nem bünteti meg, próbára bocsátja.* csak fölügyelet alá helyezik és pártfogót rendelnek ki melléje. Pali sir és nevet egyszerre, amint a fogházör kíséri kifelé. De a két ócskavasast elítélik *fejenként 14 napi fogházra.* Méltatlankodva fölbeveznek.

— **Az Aradi Ujságírószervezet** rendezésében színrekerülő „Orfeusz az alvilágban“ Offenbach-vigopera rendezői bizottsága az aradi Bridgeaszalón elegáns helyiségében tartotta első értekezletét. Arad művészvilágának és társadalmi közéletének legkitűnőbb reprezentánsai csaknem teljes számmal vettek részt a megbeszélésen, holott láttuk Jankáné Betegh Bébit, R. Hegedüs Bébit, Dr. Goldschmindt Lipótnét, Lászlóné Prohászka Elvirát, Salamonné Sternberger Máriát, Pataky Bélánét, Sabes Ilit, szömörkényi Magdát, Patray Kornéliát, U. Eghy Gissát, valamint a férfiak között megjelent Shuk Lajost, a Filharmonikusok kitűnő karnagyát, Bing Jánost, Dr. Ungár Imrét, Rácz Imrét, Róna Dezsőt, Reesely Ferdinándot, Inke Rezsőt és a Szervezeti megbizottjait. Az értekezleten a grandiózus előadás méretei teljes részletességgel bontakozott ki zenei, színpadtechnikai, koreográfiai szempontok szerint is és összeállítást nyert a darab szereplőinek névsora is, amely ebben az együttesben külön szenzációja lesz az előadásnak. Értesüléseink szerint egyébként az előadás nagyszabásu munkájába Arad művészsaszonyai, leányai és férfiai részéről újabb szereplők bekapcsolódása várható, jeléül annak, hogy Arad kulturtársadalmi emberként sorakozik az ujságírószervezet akciója mögé.

**Vegyen részt az Erdélyi Élet
országos riportpályázatán!**

Mehr Licht!

Az Erdélyi Élet különféle felvételei az aradi villanygyárról.

— Hogy van az, hogy a villanygyárat mindenki utálja, de azért a leveles tálnál ott láthatjuk együtt a legkülönfélébb pártembereket?

Kohn megszólítja az uccán Grünt és Löwy után érdeklődik.

— Szóba se állj vele, — mondja Grün — az egy aljas, piszkos gazember.

— Midőn Kohn aznap délután bemegy a kávéházba, egy asztalnál találja Grünt Löwyvel, a legjobb egyerértésben isszák feketéjüket.

Kohn félrehívja Grünt és így szól hozzá:

— Mi ez? Te azt mondtad délelőtt, hogy Löwy egy aljas, piszkos gazember és most a legjobb barátságban ülsz vele együtt?

Kohn mosolyog és így szól:

— Látod, ez Arad.

.....

— Vajjon hogy sikerült a kereskedőket meggyőzni a villanygyár méltányos árendeményéről a gyűlésen?

A fiatal Kohn már hosszú ideje udvarolt egy leánynak, de sohasem volt rá alkalma, hogy megkérje a kezét. Egy alkalommal kísértáltak a temetőbe és a fiatal Kohn a sirokra mutatva így szólt:

— Látja, Malvinka, itt fekszik a nagynéném, itt fekszik a nagypapám, itt fekszik a sógorom és körülöttem itt fekszik az egész rokonságom. Nem szeretne maga is itt feküdni?

.....

— Jogosan van-e lelháborodva a közönség azok ellen, akiknek hivatalból kellene letörni a villanyárakat?

Egy fiatal leány elmegy egyik jótékonyági egyesülethez és támogatást kér három törvénytelen gyermeke számára.

A jótékonyági egyesület elnöknője érthető visszatéttséssel hallgatja, hogy ennek a fiatal leánynak három törvénytelen gyermeke van és még hozzá három különböző apától.

— Hát hogy lehetséges ilyesmi, — kiáltja szemrehányó hangon.

— Hát tetszik tudni, méltóságos asszony, — mondja a leány — az elsőnél még tizenhét éves voltam és mitsem tudtam a világról, a második házasságot ígért és bennhagyott a szószba.

— Na és a harmadik?

— A harmadik, tetszik tudni, az egy olyan csinos fiú volt, hogy még a méltóságos asszony sem tudott volna neki nemet mondani.

MŰVÉSZI ESEMÉNYEK

A HANGOSFILM VILÁGÁBAN

Gilgi

„Eine von uns“ a német címe annak a filmnek, amely a közeljövőben hozzánk is eljut. Brigitte Helm játsza a főszerepet és ahogy a filmnek ezt a nagy művésznőjét nézzük, a Gilgi méreteiben és mélységében túlnő azokon a

Eine von uns (Gilgi)

BRIGITTE HELM und GUSTAV DIESSL

a kereteken, amelyeket egy hirtelen szédületű éjszaka mármorgyermekének meséje megkövetel a filmtől. Meztelen és kegyetlen ez a film és ez ad olyan poétikusan szép dimenziókat a darabnak, amiben Brigitte Helm, töretlen, egyenletes, ebben a szerepben predestinációsan nagy művésze a csucsait éli. Költői attitűdje a mesének, hogy Gizella Kron (Brigitte Helm) a derék kölni könyvtáros huszesztendős nevelt lánya megtudja egy szépasszony élete árnyékát, mámoros magafeledkezésének titkát és ettől a perctől fogva, üzi egy még kialakulatlan, ködös érzésű akarat, kimonthatatlan vágy, valami titok után, ami az ő nemakart életét is szülte. Gyerekeket akar. Az életnek megfejthetetlen, misztikus elrendelése egy író karjába kergetik: Ez az író, aki elcsábítja azt, aki már keresi benne gyermeke apját, ez az író Gustáv Diessl, később eszmél az asszonyra, a lelkében már asszoy Gizella Kronra. Amikor az elcsábított lány már menekül tőle, mert az író csak kalandot, inspirációt keresett benne, nem a hatalmas harmadik szülőanyját, akkor már száguldania kell a menekülő anya után.

Köln, a dóm, a mélységes harangzugás, a Raina festői vidéke stilusos, boldog kulisszája a költői elképzelésnek és mesteri rendezésnek. Brigitte Helm, egyedülálló fájdalmas asszony, aki a filmen szimbolummá tud szépülni. Partnere Gustav Diessl a fölényes világfi íróból, Gizella Kron a csodálatos élete mellett az utolsó jelenetek megdöbbentő képében emberré válik. A többi szereplők közül nagyszerű karakter egy Busch nevű szőke fiú, aki Brigitte Helm pájtása, szerelmese, önfeláldozó embertársa az élet sok nagyitkú pillanatában.

Császárkeringő

A film eseményei messze eltávolódnak a Mától és a múlt csendes világába viszik magukkal a nézőt. Ferenc József császár uralkodott még, amikor Eggesdorff gróf és Schlaghofer Mici szerelmi kalandja lejátszódott Ischlben, ahol valóságos fénykorszak köszöntött be, amikor a császár odajött. A k. u. k. hadnagyoskák abban az időben mindig eredményesen ostromolták női sziveket, nem úgy mint ma, amikor a fényes egyenruha is háttérbe szorul a dusan tömött erszény mellett

Alfréd Halm és Friedrich Jelnik a szövegírók Ischlben és körül építették fel eseményüket, melyben főszerepet játszik egy grófi papa, aki mindig házasodni akar és egy fess hadnagyfiú, aki pedig mindig elhódítja a menyasszonyokat papája kegyelmes orra előtt. Egészen addig, míg a fentnevezett Mici nevű kisasszony erről a szokásáról le nem szoktatja.

Jelnik, mint rendező, nagyon jó eszközöket talál, hogy a részben általa kitalált mesét ügyesen találja fel. Bécsi dialektus és bécsi zene és egy egész sor ragyogó ötlet révén sikerül a hatást legmagasabbra fokozni. Egyébként ehhez mindig kitűnően értett azon tulajdonságánál fogva, hogy ő maga is kedvét leli a játékban, ami a közönségnek tetszik.

A szereplők fényes sorából elsőnek kell kiemelni Szőke Szakállt, aki egy fürdővendéget alakít. Egyetlen vágya van csak, a császárt szeretné látni, de ez nem sikerül sohasem mert mindig közbejön valami. Így zavaros helyzetekbe jut, szerelmi levelezést közvetít és nagyon használható eszközzé válik vidám jelenetek előidézésére. Ezernyi apró trükk és megjegyzése kacagást vált ki a nézőtéren. Eggerth Márta kedves Mici, nagyon szőke, nagyon érzelmes és sokat fejlődött hangban. Richard Eichberger új név, de nagyon szimpatikus bonvivánt ismer meg benne az aradi közönség. Hansi Niese egész, aranyos, bécsi kedélyét belefekteti egy hálás Paul Hörbiger az öreg gróf alakjába ügyesen vegyíti a butaságot, a kedvességgel, Olly Gebauer sikerült démon, Trude Berliner, berlini sikkal visz a bécsies történetbe, Fritz Kampers mulatságos. Nico Dostal ügyes zenét állított össze Johann Strauss, Millöcker és Suppé motívumaiból. Az operettet éppen az aradi közönség izléséhez szabták.

Fakeresztek

Tizenöt évvel a világ pokoli borzalma, öncsonkító, ádáz gyűlölködése, a világháboru négy évig tartó borzalomórái után megint kísért a gyűlölködés. A fenekedések fenyegető fegyvercsördülések hangja hallatszik fel. A művészek és nagy emberek megpróbálják felidézni a szörnyű multat, hogy az emberek elé tárják a fakeresztek iszonyatos légiót, az ijesztő és visszariasztó szenvedéseket, borzalmakat s kinokat. A fakeresztek lassan elkorhadnak, korhadó fájukról eltűnik az irás, a vádoló, vádaskodó nevek elmosódnak és lassanként elfelejtik az emberek, hogy milyen volt a mult. Ezt a multat mutatja be egy nagy film a „Korhadó fakeresztek“.

A „Fakeresztek“, amely most erdélyi diadalutját járja, a franciák nagy nemzeti filmje. Ugyanaz, amit Remarque „Nyugaton a helyzet változatlan“-jából csináltak a németek, csak kisse franciásabb árnyalatban. A borzalmak, a szörnyűségek, az emberiségek legnagyobb önvádját jelentő események között is mindenütt ott érezni a francia „Gloire“ dicsfényében hencegők, mindent túlélők kérkedését és ez a különbség a német és francia film között. A német film amelyet a világ legtöbb filmszínházából kitiltottak, őszintébb és kegyetlenebb, a francia film azonban jobb, felvételei tisztább, szebbek és a nacionalista szellem kivívó könnyelműködése mellett is szörnyű vádat tartalmaz. Vannak részletei, amikor amikor az ágyúk pergőtüze, gépfegyverek ropogása, a halál-üvöltségek, sebesültek elvérzése, temetők feldulása, templomok és művészi szépségek szétrombolása, vérfürdő s a haldoklók mennybemenő légióinak felvázolása közepette feltűnik ismétlődve, mind nagyobb betűkkel, az üvölő szörnyű szó: TIZ NAP, amely rémitő tömörséggel kiáltja: egy-egy ilyen csata tiz napig tartott. Azután a szabadságraindulókat visszarendelik és mielőtt kipihenhetnék magukat, ismét ölnek.

Fedezéküket aláaknázzák és ők tehetetlenül hallgatják a föld alól tompán felhallatszó kopogásokat, az örülségig megfeszült idegekkel várják az őrségváltást és boldogok, a mikor átadják a helyüket társaiknak, akiket nem tudnak megvédeni és akik pár perc múlva helyettük repülnek a levegőbe. Felettük pedig kévésbé délcegen, rendetlen sorokban menetelnek az égi birodalomba az elesettek, akik hátukon cipelik az emberiség örök keresztjét, a már elkorhadó fakereszteket.

Ennek a filmnek igen nagy sikere van. De ez a siker az örök béke kell hogy legyen.

Pénzfelvételekre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében, — csak fényképes igazolvánnyal rendelkező kiadóhivatali megbizottaink vannak feljogosítva.

Paprika

A legtöbb Budapesti készült hangos filmeknél az okozta mindig a legtöbb gondot, hogy nem találnak meg a kellő, minden tekintetben kielégítő női főszereplőt. Mig aztán a most Erdélyben bemutatásra kerülő *Paprika* alaposan felvilágosíthatott mindenkit arról, hogy hol is kellett volna azt a bizonyos filmsztárt keresni.

Gaál Franciska ugyanis az újdonság címszereplője, mindjárt első filmszerepében olyan kitűnő, hogy a többi eddig bemutatkozott magyar filmszínésznő mégcsak nem is hasonlítható hozzá a legnépszerűbb magyar naiva ugyanis azok közé a szerencsés színésznők közé tartozik, kiknek a színpadon már számtalanszor bevált és méltatott kiválóságai a legteljesebb mértékben érvényesülnek a filmen. Játékának kedvessége, bája, ötletessége, humora, hangjának megkapó színe, megjelenésének és különösen arcának szépsége talán még jobban hatnak a vetítő vásznon, mint eddig a rivalda fényében.

Első filmszereplésével tehát döntő, nagy sikert aratott, amit azonban rátermetségén kívül nem kis részben segített elő az is, hogy mulatságos kis történetnek lehetett a főszereplője pompás partnerek kíséretében.

A mese arról szól, hogy egy ügyes kis magyar lány szobalánynak öltözve, miképpen hódítja meg azt az alaposan félszeg fiatal tudóst, akit szeret. Az alapötlet tehát alkalmas arra, hogy kellően feltárlva minden tekintetben kielégítő, szórakoztató, kedves színpadi csemegét nyújtson. A cselekmény telve van olyan ötletekkel, fordulatokkal, hogy a közönség — ami filmszínházban ritkaság — előadás közben gyakran lelkesen tapsolni kezdett. *Gaál Franciska* partnere *Paul Hörbiger* a félszeg tudós, igazán remek. De nagyon jóizü *Hugo Fischer Köppe* is, valamint igen csinos *Liselott Schaak*.

A rendező *Carl Bose* ugyancsak kitett magáért, de a zeneszerző, *Franz Wachsmann* szintén, kinek dallamai már néhány nap múlva népszerűek lesznek.

— **Hogy van az, hogy a napisajtónak az árdrágítás dacára is szimpatikus a villanygyár?**

Egy kiránduló iskola növendékeit fogadja a pápa is és beszédbe elegyedik a gyerekekkel.

— Na te, — mondja egyiknek — hát mi tetszik neked legjobban itt Rómában?

A Szent Péter templom.

— Hát neked, te másik kisfiu, mi tetszik legjobban itt Rómában?

— A sixtusi kápolna.

— Hát neked? — fordult most a pápa Móríckához.

— Nekem maga tetszik legjobban, — vágta ki Móricka.

A pápát meglepi a válasz, aztán elmosolyodik és újjával megfenyegetve Móríckát, így szól:

— Du ganef!...

M
I
N
D
E
N

S
Z
A
K
Ü
Z
L
E
T
B
E
N

K
A
P
H
A
T
Ó

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

■ MINDEN SZAKÜZLETBEN KAPHATÓ

Gyári lerakat és vezérképviselet.

Hirschmann Károly

Arad, Str. Gheorghe Lazar No. 17.